DI GOLDSHPINERS

Sholem Aleichem

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG

WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust

Arie & Ida Crown Memorial

The Seymour Grubman Family

David and Barbara B. Hirschorn Foundation

Max Palevsky

Robert Price

Righteous Persons Foundation

Leif D. Rosenblatt

Sarah and Ben Torchinsky

Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE

National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

שלום-עליכם ביבליאָטעק
פאַר גרויס און קליין

No. 12

די גאָלדשפּינערס

שלום-עליכם פֿאָלקספֿאָנד אויסגאַבע

פרייז 10 סענט.

הויפט פארקויף ביי מ. גורעוויטש, 202 איסט בראדוויי ניו יארק

אַלע ווערק פון שלום־עליכם

די אויפגאבע, וואס דער „שלום־עליכם פאלקס־פאנד“ האט אויף זיך גענומען, ארויסצוגעבען אלע ווערק פון שלום־עליכם און דערמיט צו מקיים זיין די צוואה פון אונזער גרויסען פאלקס־דיכטער, האט בעגעגענט די וואַרעמסטע און טיעפסטע סימפאטיע ביי דעם אידישען פובליקום אין אמעריקא. די ערשטע בענדער פון דער נייער פאלקאמענער אויסגאבע, וואס זענען ביז אהער ערשיענען, האבען געהאט אומעדום, אין אלע נאהענטע און ווייטע שטעדט, וואו אידען געפינען זיך, א באמת הארציגען קבלת־פנים. דער ראזיגער ערפאלג גיט דעם „שלום־עליכם פאלקס־פאנד“ די פולע זיכערהייט אנצוגעהן מיט זיין ארבייט ווייטער, אום איינגאנצען דורכצופיהרען זיין אויפגאבע ביז צום ענדע: ארויסצוגעבען אלע ווערק פון שלום־עליכם ביז איינ׳עם — געבען דעם אידישען עולם אין א שענער זויבערער אויסגאבע אלסדינג, וואס ס׳איז ארויס פון דער נאט־געבענשטער פעדער פון אונזער פאלקסמייסטער.

די אויסגאבע פון אלע ווערק פון שלום־עליכם, וואס געהט ארויס דורכ׳ן „שלום־עליכם פאלקס־פאנד“, איז די פאלקאמענסטע פון אלע ביזהעריגע אויסגאבען פון שלום־עליכם׳ס ביכער. די ארבייט פון דורכקוקען און צוזאמענשטעלען די בענדער ווערד געטהאן דורך די מיטגליעדער פון שלום־עליכם׳ס פאמיליע, לויט די אויסבעסערונגען און איבערארבייטונגען, וואס שלום־עליכם אליין האט געמאכט אין זיינע שריפטען די לעצטע יאהרען פון זיין לעבען. צווישען די ווערק זענען פאראן אזעלכע ערצעהלונגען און ראמאנען, וואס שלום־עליכם האט זיי כמעט אויף־דאס־ניי איבערגעשריבען. די בענדער ווערען צוזאמענגעשטעלט לויט א סיסטעם פון אינערליכער גאנצקייט, לויט דעם אינהאלט פון די ווערק, אזוי אז יעדער באנד איז א גאנצעם בוך פאר זיך און שטעלט מיט זיך פאר א בעזונדער טייל פון שלום־עליכם׳ס שאפונג, א בעזונדער ווינקעל פונ׳ם אידישען לעבען, בעלויכטען מיט׳ן ליכטיגען הומאר פון דעם פאלקסשילדערער.

מיר האבען שוין געזאגט אין אונזערע פריהעריגע פראספעקטען, אז שלום־עליכם׳ס ביכער נויטיגען זיך ניט אין קיין רעקלאמעס און לויב־געזאנגען. מיר זענען זיכער, אז עס איז נישטא קיין איין אידיש הויז אין דעם לאנד, וואו מע קאן לייענען אידיש און וואו מע האט געהערט פון דער אויסגאבע פון אלע שלום־עליכם׳ס ווערק, וועלכעס זאל נישט וועלען בעציערען זיין ביכער־שראנק מיט דעם ליכטיגען און פריידיגען נאמען „שלום־עליכם“. שלום־עליכם׳ס ביכער זענען אבער נישט בלויז א ציערונג אליין. שלום־עליכם׳ן לייענט מען. און ניט איין מאל לייענט מען שלום־עליכם׳ס מעשיות, נאר פיעלע און פיעלע מאל. מע לייענט אליין און מען איז מכבד פריינד און בעקאנטע מיט „לייענען שלום־עליכם“. האבען ביי זיך אין הויז שלום־עליכם׳ס ביכער הייסט: האבען ביי זיך די אלטע ווייטע היים, די ליכטיגע בילדער פון דער ווייטער קינדהייט, דאס גאנצע היימישע לעבען אין אלע זיינע געשטאלטען — א שפיעגעל פון אלע ווינקלען פונ׳ם אידישען לעבען.

מע זאל שלום־עליכם׳ן לייענען אין אלע אידישע הייזער, וואו דאס אידישע ווארט ווערד פערשטאנען — דאס איז דער צוועק פון דעם „שלום־עליכם פאלקס־פאנד“ מיט דער אויסגאבע פון אלע זיינע ווערק. דאס איז געוועזען אויך דער טיעפסטער וואונש פון אונזער פאלקסדיכטער פאר זיין אוועקגעהן פון אונז:

„דער בעסטער מאנומענט וועט זיין פאר מיר,
אז מע וועט לייענען מיינע ווערק“...

שלום־עליכם פאלקס־פאנד.

שלום־עליכם ביבליאָטעק

פאַר גרויס און קליין

די גאָלדשפּינערס

שלום־עליכם פאָלקס־פאָנד אויסגאַבע

ניו יאָרק, 1919

די גאָלדשפּינערס

א קורצער אריינפאהר.

די „גאָלדשפּינערס" — פרעגט זיי עפּיס גרינגערס. ווי אזוי שפּינט מען דאס גאָלד? דאס האָט מען זיי נאָר אזא נאָמען גע־געבען אין כתרילעווקע מחמת קנאה; מען איז זיי מקנא, פער־שטהעט איהר מיך, וואָס זיי זענען גרויסע פערדיענער. דאס הייסט, קבצנים זענען זיי, ניט פאר אייך גערעכט, גלייך מיט אלע כתרי־לעווקער אָרעמע־לייט, נאָר אז עס קומט פּורים, פערדיענען זיי שטיקער מיט גאָלד. דער אויבערשטער האָט זיי געבענשט אלע פון זיין ברייטער האַנד, יעדען מיט א בעזונדער טאלאַנט. און מענ־שען מיט טאלאַנט איז די וועלט מקנא. דאס איז שוין אזוי אלט, ווי די וועלט איז אלט. מיר ווילען זיך דעריבער גאָר ניט אפּשטעט־לען אַפילו אויף אַ מינוט און געהען אריבער גלייך צו אונזערע בעשרייבונגען.

א.

דער קאָפּ פון די גאָלדשפּינערס: נפתלי מיט די פּיס.

נפתלי מיט די פּיס איז אַ איד מיט סכנות־לאַנגע פּיס. וואָס הויבען זיך אָן ביי איהם כמעט פון דעם האַלז. קיין מענש איז ניט אימשטאַנד מיט נפתלי'ן צו געהן און ניט בלייבען פון הינטען;

ניט מחמת דער גאַנג איז ביי איהם אַזאַ גיכער, נאָר ווייל דער שפּאַן איז אַ ברייטער. אַט, דאַכט זיך, זעהט איהר איהם אויף דער זייט גאַס. איהר טהוט זיך אַ ריהר — אַהאַ, ער איז שוין אויף יענער זייט. די דאָזיגע פיס — דאָס איז נפתלי'ס קאַפּיטאַל, זיינע כלי־זין, זיינע ברויט־געבער. בקיצור, נפתלי איז אַ איד אַ מעקלער.

קומט צו פאָהרען אַ פּריץ קיין כתרילעווקע איין מאָל אין אַ יובל, דערשמעקט נפתלי, אַז אַ פּריץ איז געקומען, טהוען איהם אַ טראָג די פיס אויף דער אַכסניא: „אדוני פּריץ, וואָס איז דיין באַגעהר?“ — און וואָס דער פּריץ זאָל ניט בעגעהרען, וועט איהם נפתלי ברענגען אין איין מינוט: אַ שניידער, אַ שוסטער, אַ שמיעה, אַ דיענסט, אַ פערד, אַ טאַראַנטאַס, אַ צירולניק, אַ פעלדשער, אַ מכשף, אַ שוואַרץ־יאָהר. קיין „ניין“ איז גאָר נישטאָ ביי איהם. דער גאַנצער חסרון איז, וואָס נפתלי איז ניט איינער אויף'ן יריד. פאַרהאַן אין כתרילעווקע, אחוץ איהם, נאָך מעקלערס. וויפיעל אידען, כמעט אַזוי פיעל מעקלערס, און יעדענפאַלס — מעהר מעקלערס, ווי פּריצים.

פון דעם איז גרינג צו פערשטעהן, וואָס פאַר גאָלדענע נעשעפטען נפתלי מיט די פיס מאַכט און ווי שען ער וואָלט אויסגעזעהן, ווען גאָט־ברוך־הוא זאָל ניט מזכה זיין זיין ליעב פאָלק ישראל מיט דעם ליעבען, טייערען, פריילינען, לעבעדיגען יום־טוב פּורים. אין דעם דאָזיגען ליעבען, טייערען, פריילינען, לעבעדיגען יום־טוב האָט זיך אַרויסבעוויזען נפתלי'ס טאַלאַנט מיט זיין גאַנצען פּראַכט און גלאַנץ. נפתלי איז אַ געבאָרענער אַרטיסט, און פּורים־שפּיעל איז ווי אָנגעמאָסטען פאַר זיינע לאַנגע פיס.

אין פלוג וועט אייך אויסקומען אפשר קאָמיש. וואָס קעהר זיך אָן פּורים־שפּיעל צו פיס? האָט קיין פּאַראַיבעל נישט, עס קעהר זיך אָן זעהר שטאַרק! נפתלי איז נישט קיין אחשורוש, נישט קיין המן, נישט קיין מרדכי און נישט קיין ושתי. ער איז נישט מעהר, ווי אַ ממוכן, אַ מין הויפמייסטער ביי'ם קעניג אחשורוש; און ווער עס איז בעקענט מיט'ן בעריהמטען אחשורוש־שפּיעל,

דער וועט פערשטעהן, אַז די ראָליע פון ממוכן איז זעהר אַ וויכ־טיגע ראָליע. אויף ממוכנ'ען, קאָן מען זאָגען, שטעהט דאָס גאַנ־צע שפּיעל. דאַרף מען אַריינרופען ושתי'ן, זי זאָל קומען פאַר'ן קעניג אחשורוש אַ נאַקעטע, ווי די מאַמע האָט זי געהאַט, — איז ממוכן. דאַרף זיך דער קעניג האַלטען איין עצה, וואָס טהוט מען מיט ושתי'ן, וואָס זי וויל נישט געהן קיין נאַקעטע, — איז ממוכן. דאַרף זיך מרדכי דורכרעדען דיפּלאָמאַטיש מיט אסתר'ען, — איז ממוכן. הכלל — ממוכן דאָ, ממוכן דאָרט, ממוכן און ממוכן! און איהר בעדאַרפט זעהן, ווי אונזער ממוכן אַרבייט מיט די פיס. אַט האָט איהר אייך אַ ביישפּיעל:

עס עפענט זיך אויף די טיר און עס קומען אַריין די פּורים־שפּיעלער מיט'ן ברייטען „גוט יום־טוב". נאַטירליך, בלייבען אַלע אַקטיאָרען שטעהן האַרט ביי די ווענד, מיט די הענד אַראָפּ; נאָר איין ממוכן טרעט־אַרויס מיט די לאַנגע פיס, מיט אַ שווערד אין דער האַנד און מיט אַ פּאַפּיערענעם ספּאָדיק אויפ'ן קאָפּ, אַ שפּאַן אַהער, אַ שפּאַן צוריק — און שיט מיט גראַמען, ווי פון אַ ראָזשעק (בסוד דאַרף מען אייך אויסזאָגען, אַז די אַלע גראַמען, וואָס איהר בעגעגענט אָט דאָ, געהערען טאַקי צו ממוכנ'ען. דאָס הייסט, נפתלי מיט די פיס האָט זיי אַליין אויסגעטראַכט פון זיין קאָפּ):

„איך, ממוכן, דער הויפּמייסטער,
פונ'ם קלוגען קעניג אחשורוש
דער שטאַלמייסטער,
ב'ין געשיקט צו ושתי'ן דער קעניגון,
זי זאָל זיך פאַר די געסט טון טאַן פאַרנייגון
אַ נאַקעטע, אַ באָרוויסע, ווי ביי'ם זיידען
אדם הראשון אין גן־עדן.
אַריין, אַריין, אַריין,
מלכה ושתי דו מיין!"

רייסט זיך אָפּ פון דער וואַנד די מלכה ושתי (בערל פּאַנ־פּאַטש) און ענטפערט איהם אָפּ אויף מיט גראַמען, און אויף

נפתלי'ס ארבייט, אביסעל אונטער דער נאָז און אַביסעל מיט א קוויטש אויף א וויינענדיגען ניגון פון חתן־תורה:

„קומט אהער, אַלע פרויען פון פרס ומדי
און אַלע האַרינטעס פון שושן,
ווע‎לען מיר זיך מיט אייך
א ביסעל דורכשמוסאַן.
הערט, ווי מיין געמאהל
וויעדערשפעניגט אין דער תורה,
גענוג ער איז א טפש, איז ער נאָך
א שכור הגדול הגבור והנורא..."

דעמאָלט ווערד ממוכן אַנגעצונדען, טהוט א שפּאַן מיט זיינע לאַנגע פיס הין און צוריק און הויבט אָן שיטען מיט גראַמען, זיין אייגענע ארבייט:

„וואָס זאָגט איהר אויף דער הולטייקע? געפעלט אייך א שפּראַך?
וואָס האָב איך דאָ מיט איהר צו רעדען א סך?
איך זאָל וויסען, אַז דער קעניג וועט ניט זיין אין כעס,
נעם איך אַראָפּ דעם קאָפּ אָט דער מרשעת..."

הויבט אויף דער קעניג אחשורוש (משה פלעצעל) א לאַנגען שטעקען, ארומגעוויקעלט מיט גאָלדפּאַפּיער:

„פון מיינטוועגען מעגט איהר אייך אַלע קעפּען, שטעכען אָדער הענגען,
אבי מע זאָל נאָר אהער דאָס ביסעל משקה ברענגען.
וואָס האָט איהר, מיניסטאַרען, אַראָפּגעלאָזט די נעזער,
אמעהר, גיסט בעסער אָן פולע גלעזער.
ווע‎לען מיר טרינקען וויין,
ווע‎לען מיר שכור זיין,
ביז'ן וויסען טאָג אריין!"

חאַפּט אונטער די גאַנצע קאָמפּאַניע:

„וועלען מיר טרינקען וויין,
וועלען מיר שכור זיין,
ביז'ן ווייסען טאָג אריין!"

טרעט־ארוים מרדכי (נחמיה דער שוסטער), איין אַפּגעריסענער, מיט אַ האָרב און מיט אַ באָרד פון פלאַכס, פערנויגט זיך פאַר'ן קעניג און רעדט צו ממוכנ'ען און ווינקט עפּיס זעהר מאָדנע מיט די אויגען, מאַכט מיט די הענד און זינגט מיט אַ מיתה־משונה־ניגון:

„היות ווי זיין מאַיעסטעט איז איין אַלמן געבליבון,
און מע האָט אין אַלע 127 מדינות צעשריבון,
מע זאָל איהם ברענגען מיידלעך פון דער גאַרער וועלט,
פון שענעם יחוס און מיט געלט,
לכן האָב איך פאַר איהם אַ כלה —
אַזאַ יאָהר מעג שוין זיין אויף אונז אַלע:
אַ מויד, ווי אַ צימעס, גרין אַזוי ווי גראָז,
אַ ביסעל אַ ראַבעטיני מיט אַ לאַנגער נאָז,
איהר נאָמען איז אסתר,
קיין ברידער און קיין שוועסטער,
ניט קיין טאַטען, ניט קיין מאַמען,
ניט קיין פריינד און ניט קיין קרובים,
אַ יונג קינד פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג,
אחוץ שבתים און יום־טובים..."

טהוט ממוכן ווידער אַ שפּאַן מיט די פיס הין און צוריק, רעדט מיט פייער:

„אדרבה, לאָז זי קומען אהער,
און זיך טון טאָן פאַר'ן קעניג אַ קעהר,
און אויב זי וועט איהם געפעלען,
וועט ער איהר די קרוין אויפ'ן קאָפּ אוועקשטעלען,
און דו, מאַנדריש, פאַר דיין שדכנות,

וועסטו באקומען א המן־טאַש מיט מאָהן שלח־מנות...
אריין, אריין, אריין,
אסתר מלכּה דו מיין!"...

און ערשט דאַ הויבט זיך אָן דער רעכטער קנאַק: נפתּלי'ס פיס זענען שטאַרקער פון אייזען, אַז זיי טראָגען איבער אַזא פורים'דיג שטיקעל אַרבייט. דערפאַר אָבער לעקט ער אָפּ אַ פעטע ביינדעל, וואָרום ער איז דאָך, קאָן מען זאָגען, דער רעזשיסער פון דער טרופּע, דער בעל־הבית, דער מחבר און דער קאַסירער.

— ער שפּינט גאָלד, שטיקער גאָלד, אָט דער איד, אַז עס קומט פורים!

אַזוי זאָגען אויף איהם די כּתרילעווקער אידען, וואָס זענען איהם פּשוט מקנא, ניט אַזוי אויף זיין טאַלאַנט, ווי אויף זיין פּרנסה.

ב.

די גאָלדשפּינערין: ריוועלע די זיסע.

כּתרילעווקע זאָל אַלע טאָג נוצען צוקערלעקאַך, פלאָדענס און פלעדלעך, אַזוי ווי מע נוצט דאָס דאָרטען פורים צו שלח־מנות, וואָלט נפתּלי מיט די פיס פערשפּאָרען זיין אַ גאַנץ יאָהר אַ מעק־לער און פורים אַ קאָמעדיאַנט. זיין ווייב, ריוועלע די זיסע, וואָלט איהם אויפהאַלטען מיט זיין גאַנץ הויזגעזינד מיט כּבוד. וואָרום אויב נפתּלי איז בעריהמט מיט זיינע פיס, איז זיין ווייב ריוועלע נישט ווינציגער בעריהמט מיט איהרע הענד.

ריוועלע איז אויף דער פיגור אַ ווייבעלע אַ קליינינטשקע, אַ דאַרינקע, אַ טרוקענע, אַ פּערזעהעניש, און אָקעגען איהר מאַן נפתּלי זעהט זי אויס, ווי אַ פערטעל עוף. אַ קוק טהון אויף איהר — ווער וועט זאָגען, אַז דאָס ווייבעלע פערזאָרגט אַ גאַנצע שטאָדט מיט צוקער־געבעקס, אַז עס קומט פורים, ווען אידען שיקען איינער דעם אַנדערען שלח־מנות? מאַהלט אייך, ס'איז פאַרהאַן נאָך

ווייבער אין כתרילעווקע, וואָס פערנעמען זיך מיט דער זעלבער פרנסה. ווער אָבער פערמאָגט אַזעלכע גאָלדענע הענד, ווי ריוועלע די זיסע? איהרע טאָרטען מיט איהרע לעקאָכער, איהרע שטרודלען און מלכות־ברויטלעך, איהרע מאַהנדלעך און אינגבערלעך, מיט איהרע געצוויקעלטע קישעלעך האָבען זיך קונה שם געווען אין דער גאַנצער וועלט און דערלאַנגט אַזש קיין יעהופעץ. דורך אַ מעשה, וואָס האָט זיך געטראָפען. ומעשה שהיה כך היה:

איינער אַ לץ פון די כתרילעווקער לצים, וואָס זענען דאָרטען אַזוי פיעל, וויפיעל שטערען אין הימעל, האָט זיך געוואָלט מאַכען אַ שפאַס איבער דער שטאָדט כתרילעווקע און איבער די פראָדוקטען, משטיינס געזאָגט, וואָס די שטאָדט גיט־אַרויס. וואָס זשע טהוט אַזאַ לץ? איז ער זיך מיישב איינמאָל אויף אַ טשיקאַווען און שיקט אַוועק דורך דער פאָסט שלח־מנות פון די אויבענדערמאָנטע זאַכען, וואָס ריוועלע די זיסע גרייט אָן לכבוד פורים, צו זיינעם אַ רייכען קרוב קיין יעהופעץ. צום שלח־מנות האָט ער ביינעלעגט אַ בריעף, זעהר שען געשריבען, אין וועלכען ער בעט דעם רייכען קרוב, ער זאָל קיין פאַראיבעל ניט האָבען פאַר'ן „שיקעכטס, וואָס ער שיקט איהם", וואָרום אין כתרילעווקע איז קיין „ע ר ג ע ר ע ש י ק ע כ ט ס ע ן" נישט צו געפינען. ווי אַיבערראַשט אָבער, שטעלט אייך פאָר, איז אָט דער לץ, אַז ער בעקומט פון זיין רייכען קרוב אַ דאַנק־בריעף מיט אַ בקשה, ער זאָל תיכף ומיד צענויפקויפען פון די דאָזיגע זיסע זאַכען וויפיעל ס'איז נאָר מעגליך און למען השם רעכט איינפאַקען און אָפשיקען דורך פאָסט אויפ'ן נגיד'ס רעכענונג קיין יעהופעץ (ווער ווייסט ניט, אַז נגידים בכלל, און יעהופעצער בפרט, האַלטען פון דער אכילה, און האָבען ליעב אַ זיסען ביסען?). פון דעמאָלט אָן ווערד פון יאָהר צו יאָהר אַרויסגעשיקט צום נגיד קיין יעהופעץ אַ גאַנצער טראַנספאָרט פון ריוועלע'ס זיסע זאַכען אויף פורים. און אַזוי איז ריוועלע'ס נאָמען געוואָרען מפורסם אַזש אין יעהופעץ.

ג.

ש נ י ט־צ י י ט.

ריוועלע זאָל אָבער דאַרפֿען אַרויסקוקען אויפֿ'ן יעהופּעצער נגיד אַליין, וואָלט זי בלוי בעשטאַנען. דער עיקר פּריון איז ביי איהר אויפֿ'ן אָרט. די עטליכע טעג, וואָס פּאַר פּורים זעלבסט, האָט ריוועלע די זיסע ממש קיין הענד נישט. בערעכענט אייך: אַליין באַקען, אַליין פּערקויפֿען, אַליין פּערפּאַקען און אַליין רעכע־נען זיך מיט אַלע בעלי־בית'טעס — צו די חשבונות אַליין דאַרף מען האָבען אַ קאָפּ פֿון אַ מיניסטער!

אָט האָט איהר אייך אַ מוסטער, ווי אַזוי ריוועלע רעכענט זיך מיט אַ נגיד'ס אַ ווייב, וואָס טראָגט פּערעלעך אין דער וואָכען און הייסט שרה־פּערעל:

— פֿון אייך קומט, שרה־פּערעל, אַזוי גרויס, ווי פּאַר אַ האַלב טוץ לעקאַכלעך מיט ראָזינקעס עובר לסוחר צו זעכס גראָשען, זעכס מאָל זעכס — וויפֿיעל איז זעכס מאָל זעכס? דאַכט זיך, דריי־און־דרייסיג? און פֿיער קומיש־ברויטלעך האָט איהר גענומען צו אַכט גראָשען, עס קאָסט מיך אַליין צו זיעבען, איך זאָל אַזוי זיין געזונט, פֿיער מאָל אַכט איז אַכט־און־פֿערציג; היינט צוויי פּלעדלעך גרויסע אָהן פֿאַרפֿעלעך און דריי פּלעדלעך קליינע מיט פֿאַרפֿעלעך, וועל איך אייך רעכענען פֿאַר די פּלעדלעך אַרום און אַרום פֿינף שטיק צו פֿיער־און־צוואַנציג גראָשען, עס קאָסט מיך טייערער, לאָמירביידע אַזוי זיין געזונט! פֿינף מאָל פֿיער־און־צוואַנציג וויפֿיעל איז? ס'זאָל זיין זעכס מאָל, וואָלט דאָך געווען אַ קערבעל מיט זעכס גראָשען, און אַז פֿינף מאָל, איז, אַפּנים, אַזוי גרויס, ווי אַ קערבעל אָהן זעכס גראָשען. וויפֿיעל־זשע האָבען מיר אינאיינעם, הייסט עס: דריי־און־דרייסיג און אַכט־און־פֿער־ציג איז צוויי־און־אַכציג, און אַ קערבעל, איז אַנדערהאַלבען קערב־לעך מיט צוויי־און־צוואַנציג, גנעהט אַראָפּ זעכס גראָשען, איז וויפֿיעל בלייבט פֿון אַנדערהאַלבען קערבלעך מיט צוויי־און־זעכציג

קאָפּיקעס, אַז מע נעמט אַראָפּ זעכס גראָשען? ניט קיין רובעל מיט נייענציג?

— אַ גוט יום־טוב! וואָסערע צוויי־און־זעכציג? וואו האָבען זיך גענומען צו אייך צוויי־און־זעכציג?

אַזוי צעשרייט זיך שרה־פּערעל, און ביידע ווייבער נעמען זיך צום חשבון ווידער אַ מאָל פון׳ם אָנהויב.

— זאָלט איהר מיר געזונט זיין, שרה־פּערעלע, דער חשבון איז דאָך, ווי אויפ׳ן טעלער; אַ האַלב טוץ לעקאַכלעך מיט ראָזינקעס עובר לסוחר צו זעכס גראָשען אַ שטיקעל, איז זעכס מאָל זעכס — וויפיעל איז זעכס מאָל זעכס? ניט קיין צוויי־און־פערציג?...

— מזל־טוב! סע וואַקסט ביי אייך! פריהער איז ביי אייך אויסגעקומען דריי־און־דרייסיג, איצט איז שוין געוואָרען צוויי־און־פערציג! קיין עין־הרע ניט!

עס העלפט נישט. וויבאַלד עס קומט צו געלד, אַזוי מוז מען אָנקומען צו אונז, מאַנסבילען. און ריוועלע רופט אָפּ נפתלי׳ן פון די אַקטיאָרען, און נפתלי האָט פיינט, אַז מע רייסט איהם אָפּ פון דער אַרבייט, איז ער אין כעס סכנות.

— איין אַקציע מיט די ווייבער! קיין צוויי מיט צוויי קאָנען זיי אייך ניט צענויפרעכענען. נו? אַרוים מיט׳ן חשבון, נאָר גיך און געשווינד, דער טאָג שטעהט נישט!

אַזוי זאָגט נפתלי מיט גרימצאָרן, און מע רעכענט איהם אויס דאָס גאַנצע צעטעל, ביידע ווייבער אין איין אָטעם. נפתלי האָרכט מיט צוגעמאַכטע אויגען, רעכענט אויף די פינגער און ווערד גיך פערפּלאָנטעט און פערטומעלט און נאָך מעהר אין כעס, און ער פאַלט אָן אויפ׳ן ווייב:

— איך האָב דיר געזאָגט טויזענד מאָל, אַז וויבאַלד דו האָסט אַזאַ קעצענעם מח און קאָנסט נישט צענויפרעכענען קיין צוויי מיט צוויי, היינט וועלכע גוטע יאָהר טרייבט דיך, זאָלסט פאַרקויפען דיין סחורה הורט! לאַחרים פאַרקויפט מען, איינציגווייז!

למשל: וואָס האָט איהר געגומען? א לעקאכעל? גיט אהער זעכס גראָשען! נאָך א לעקאכעל? נאָך זעכס גראָשען! א פלעדעל? לעגט־אַנידער פיער־און־צוואנציג גראָשען! נאָך א פלעדעל? נאָך פיער־און־צוואנציג גראָשען!

שרה־פּערעל דער נגידית שטעהט אפילו גיט אַז די מעשה. מע זאָל זיך מיט איהר רעכענען אַט אַזוי אַ, ווי מיט א קבצנ'טע. נאָר זי האָט קיין אַנדער ברירה נישט. וואו וועט זי נעמען אַזא צוקער־געבעקס אויף שלח־מנות, אַז ניט ביי ריוועלען? קומט פּורים, איז ריוועלע די מיוחסת. איטליכער האָט זיך זיין צייט. און אַז מע דאַרף דעם גנב, נעמט מען איהם פון דער תליה... ניט אומזיסט איז איהר די גאַנצע שטאָדט מקנא:

— גאָלדענע הענד... שיט־אָן גאָלד... ביידע שיטען זיי אַן זעק מיט גאָלד, אַז סע קומט פּורים!...

ד.

דער יונגער גאָלדשפּינער: נח שניצלער.

ווען גאָט גיט אַ זיסע שטימע צום זינגען, וועמען הענד צום שפּיעלען, וועמען פיס צום טאַנצען; — נח'ן, נפתלי'ס עלטע־רען זוהן, האָט די נאַטור געבענשט מיט אַ טאַלאַנט צום שניצען.

נאָך אַז נח איז געווען אַ קינד, איז ער אַרומגעגאַנגען אַ צע־קיילטער, אַ צעביילטער פונ'ם פאָטער'ס קלעפּ און פון דער מוטער'ס שטשיפּאַלקעס: „אַ יונגעלע זאָל דיר האָבען אַ טבע טאָג ווי נאַכט אַרומגעהן און שניידען און בראָקען און שניצלען און שניצלען און שניצלען!“...

בכדי אַרויסצושלאָגען פונ'ם קינד דאָס משוגעת פון „שניצלען“, האָט מען איהם אָפּגעגעבען אין חדר אַריין און אַנגעזאָגט דעם רבין הונדערט מאָל, ער זאָל איהם איבערברעכען די הענד, טאָמער וועט מען איהם זעהן האַלטען אַ מעסערעל! זאָל ער בעסער זעהן וואָס מעהר לערנען! דעם רבינ'ס לערנען האָט אָבער נישט גע־

האָלפּען נאַרנישט: נח איז אַרויס פון חדר מיט זעהר ווינציג תורה. דערפאַר האָט ער אָבער אַרויסגעוויזען זעלטענע בריה'שאַפט צום שניצען. און געשניצט האָט ער אַלסדינג, וואָס סע איז איהם געקומען פאַר די אויגען. עס האָבען זיך געפונען מבינים אין כתרילעווקע, וואָס האָבען געזאָגט, אַז ביי דעם בחור'על אין די הענד זיצט אַ רוח, ניט אַנדערש; ווען ער זאָל זיין אין אַ גרויסער שטאָדט, וואָלט פון איהם אַרויס... זיי ווייסען אַליין נישט, וואָס פון איהם וואָלט אַרויס. דערווייל מעגען איהם אָפּ־דרעהן די הענטלעך, וואָרום ער האָט צעשניצט אַלע בענק מיט אַלע שטענדערס, וואָס אין בית־המדרש, אויסגעשניצט אויף זיי מענשעלעך מיט פויגעלעך מיט, להבדיל, חזירים... פאַר די חזירים האָט נח בעקומען אַ רעכטע פּאַרציע פון טאַטען, פון דער מאַמען. פונ'ם רב און פונ'ם שמש און פונ'ם בעדער — ווער עס האָט גע־האָט נאָר אין האַרצען, דער האָט איהם אַריינגעלעגט. וויפיעל ס'איז אין איהם אַריין:

— אַ יונגאַטש קאָן! אין אַ מקום־קדוש חזירים!...

דאָס האָט אָבער ניט אַנגעלערענט אונזער „שניצלער". דער פונק, וואָס האָט געטליהעט ביי איהם אינוועניג בירושה פונ'ם גרויסען בצלאל, וואָס אין חומש, האָט איהם נישט געלאָזט צו־רוה, ביז זיין טאַלאַנט האָט זיך אַרויסגעוויזען מיט זיין גאַנצער קראַפט דורך אַ צופאַל, ווי אַלע גרויסע ענטדעקונגען אין דער וועלט קו־מען אומגעריכט, דורך אַ זייטיגער סבה.

דאָס איז געווען עטליכע טעג פאַר פּורים, האָט מען איהם געקויפט אַ מתנה, אַ הילצערנעם גראַגער מיט אַ המן־קלאַפּער, אויף שלאָגען המנ'ען אין בית־המדרש צו דער מגילה. נח האָט דעם גראַגער מיט'ן המן־קלאַפּער בעטראַכט פון אַלע זייטען, שטילער־הייד צענומען אויף שטיקלעך און צענויפגעשטעלט צוריק — און דאָ איז איהם איינגעפאַלען אַ געדאַנק, אַז ווען ער זאָל נאָר האָ־בען מיט וואָס, וואָלט ער געמאַכט אַ גראַגער מיט אַ המן־קלאַפּער, וואָס וואָלטען פערשטעקען אין גאַרטעל אַלע גראַגערס מיט

אלע המן־קלאפּערס פון דער גאַנצער וועלט. נח'ן האָט געפעהלט דערצו נאָר צוויי זאַכען: מאַטעריאַל און אינ־סטרומענטען, דאָס הייסט, האָלץ און אַ מעסערעל. וואָס טהוט מען? מילא, מיט האָלץ איז קיין דאגה נישט: האָלץ קאָן מען אַוועקלקח'ענען ביי דער מאַמען פון אונטער'ן אויווען. וואו נעמט מען אָבער אַ אינסטרומענט? אַ מעסערעל וואו קריגט מען? און נח איז געפאַלען אויף אַ המצאה (אַ ליכטי־גער קאָפּ!): ער האָט גענומען דעם גראָגער מיט'ן המן־קלאַפּער און איז אַרוים מיט זיי אויף'ן מאַרק פערקויפען, און פאַר'ן געלד וועט ער קויפען אַ מעסערעל. האָט זיך אָבער געטראָפען איין אומגליק (מיט אַלע ערפינדער טרעפען זיך אומגליקען!): דער ערשטער קונה, וואָס נח האָט זיך צו איהם געווענדט, ער זאָל ביי איהם קויפען אַ מציאה, האָט איהם אַנגענומען ביי דער האַנד און צוגעפיהרט גלייך צום פאָטער:

— וואָס איז די מעשה, רב נפתלי, אייער קליינער האַנדעלט שוין מיט גראָגערס?

דאָס פערשטעהט אַ מינדסט קינד, אַז קודם כל האָט דער ערפינדער בעקומען זיין פאַרציע פּעטש, וואָס איהם קומט, און ערשט נאָכדעם, אַז נפתלי האָט זיך גענומען צום זוהן אויספאָרשען, אויף וואָס דאַרף ער אַזוי נויטיג געלד, און אַז נח האָט איהם דורך טרערען זיך מודה געווען, דערצעהלט דעם אמת'ען אמת, וואָס איהם קווענטשט, האָט איהם דערמאָלט דער פאָטער ערשט מקיים פסק געווען, איהם אָנגערופען מיט'ן נאָמען „בהמה בצורת פערד" און האָט איהם געקויפט אַ מעסערעל און האָט איהם אליין אויסגעקליבען האָלץ, און נח האָט זיך אַוועקגעזעצט אַרבייטען אויף אַלע כלים, עס האָט געברענט ביי איהם אונטער די הענד, אַזוי אַז אין איין טאָג זענען בעשאַפען געוואָרען עטליכע גראָגערס מיט המן־קלאַפּערס, נאָר אַזעלכע, וואָס די שטאָדט איז געגאַנגען קוקען אויף חדושים, און אַלע האָבען אָפּגעגעבען נפתלי'ן מזל־טוב:

— איהר האָט שוין, רב נפתּלי, מיט אייער זוהן גאָר נישט וואָס צו זאָרגען. ער איז שוין אַ פאַרזאָרגטער...

פון דעמאָלט אָן ווייסט שוין די גאַנצע שטאָדט פון איין עק ביז'ן אַנדערען, אַז אַ גראַגער אין גלייכען געלד, אָדער אַ המן־קלאַפּער, אָדער אַ קאַלאַקאָטקע אויף פּורים — דאָס קריגט מען ביי נפתּלי'ס זוהן, נח שניצלער. און וויפיעל נח זאָל ניט אַנגרייטען קיין סחורה, ווערד זי אויסגעפּערקויפט עד לפּק. אַלע יאָהר, אַז דער פּורים גערט אַוועק, קאָנט איהר הערען פון נח'ן די אייגענע ווערטער:

— היינטיגנס יאָהר איז געווען אַ יאָהר פון גראַגערס.

נישט אומזיסט איז די שטאָדט מקנא נפתּלי'ן אויף זיינע קינדער:

— אַ הצלחה פון גאָלדשפּינערס! — זאָגט כתרילעווקע מיט אַ זיפץ. — נישט גענוג, ער פאַרדיענט פון איין זייט און זי פון דער אַנדערער זייט, שיטען אָן גאָלד, אַז סע קומט פּורים, דאַרפען זיי נאָך האָבען אַזעלכע גאָלדענע קינדער!...

ה׳

די קליינע גאָלדשפּינערלעך.

אויב איהר ווילט זעהען אַ שענס און ס'זאָל אייך ניט קאָסטען טייער, טאָ פאָהרט זיך דורך, זייט מוחל, אויף פּורים קיין כתרי־לעווקע, שטעלט זיך אָפּ אויף וואָס פאַר איין אכסניה איהר ווילט און קוקט דורכ'ן פענסטער אין דרויסען אַרויס, וועט איהר עפּיס זעהען. פון גאַנץ פריה אָן טיאָפּקען איבער דער בלאָטע, לויפען, ווי די פערסמ'טע מייז, פון איין שטוב אין דער אַנדערער, יונגלעך מיט מיידלעך, אונטערגעבונדען מיט פעטשיילעס, צום מיינסטען באָרוויסע, כאָטש ס'איז נאָך קאַלט אין דרויסען; און סע וועהט אַ שנייעלע. אין די הענד האַלטען זיי אָדער גרויסע בעקענס, אָדער טעלער און טעלערלעך, אָדער שאַלען און שעלעכלעך, איבערגע־דעקט מיט ווייסע טישטיכלעך. דאָס טראָגען אידישע קינדער

שלח־מנות, וואָס די כתרילעווקער ווייבער שיקען איינע דער אַנדע־רער, בייטען זיך מיט די פורים'דיגע גוטע זאַכען, וואָס דיוועלע די זיסע האָט אָנגעגרייט.

— איטע־לאה האָט מיר געשיקט צוויי פלעדלעך מיט אַ מלכות־ברויטעלע, מיט אַ צוקערלעקאַכעל און מיט צוויי מאַנדעל־בייגע־לעך — שיק איך איהר אָפּ צוריק איין פלעדעל מיט צוויי מלכות־ברויטלעך, מיט צוויי צוקערלעקאַכלעך און מיט איין מאַנדעל־בייגעלע. און יענטע־מירעל האָט מיר געשיקט אַ קישעלע מיט צוויי קומיש־ברויטלעך, מיט צוויי שטרודלען און מיט אַ מאָהינ־דעל — שיק איך איהר אָפּ צוריק צוויי קישעלעך מיט איין קומיש־ברויטעל, מיט איין שטרודעל און מיט צוויי מאָהינדלעך.

אזוי קאָמבינירען די כתרילעווקער דאַמעס די שלח־מנות'ען קונציג און מיט אַ רעכענונג, ס'זאָל אויסקומען אי פיין, אי ניט־פערשעמט, אי איינס אויף איינס. און מחמת די שטאָדט לעבט צווישען זיך פריינדליך, איז דאָ זעהר אַ סך ערטער אויף צו שיקען די שלח־מנות'ען. דורך אייגענע דיענסטען אָדער קינדער איז אונ־מעגליך דאָס אויספיהרען. מע מוז אָנקומען צו פרעמדע. דע־מאָלט ווערד אַ יקרות אויף אָרעמע יונגלעך און מיידלעך, וואָס האָבען פיס און ווילען פערדיענען אויף פסח.

גליקליך זענען יענע פאָטער־און־מוטער, וואָס פערמאָגען וואָס מעהר יונגלעך און וואָס מעהר מיידלעך. אין כתרילעווקע זענען פאַרהאַן אַ סך אַזעלכע גליקליכע; נאָר גליקליכער פון אלע זענען די גאָלדשפּינערס, ווייל אזוי פיעל מיידלעך און אזוי פיעל יונגלעך, ווי ביי נפתלי'ן, איז זעלטען צו געפינען אפילו אין כתרילעווקע. וויפיעל נפשות — קאָן איך אייך אַקוראַט ניט זאָגען; פרעמדע קינדער טאָר מען ניט צעהלען, לאָזען זיי וואַכסען געזונדערהייד, ווענען מאַכען זיי קאַלי? ווינטער ליגען זיי אונטער'ן אויווען נאַקעט, איינס אויף דאָס אַנדערע, אַזוי ווי די ווערים, און זומער־לעבען וואַלגערען זיי זיך אין דרויסען אויפ'ן מיסט, שפּיעלען אין „באַבקעלעך“, אָדער אין „קאַמער־קאַמער־הויז“, אָדער אין „וויפיעל

מייל איז צו אייך צעהלט אייך", אָדער מע „לאָזט אַ רעגען", דאָס הייסט, מע הויבט אויף אַזא שטויב, אַז עס ווערד פינסטער אין גאָס, מע קאָן דערשטיקט ווערען! דעמאָלט פליהען פּעטש מיט קולאַקעס, מיט בעכענצים, מיט קללות, וואָס געפינען זיך ניט אין דער תוכחה:

— אַ, נעהן זאָלט איהר אויף קולים! שטעהן זאָלט איהר פּראַווצעס! זיצען אין געהאַקטע וואונדען! ליגען אין ווערים!...

דערפאַר אָבער, אַז עס קומט פּורים, פיהלט חברה קליינוואַרג, אַז זיי האָבען אויך עפּיס אַ ווערטה, און אַ גרויסען ווערטה. מע צערייסט זיי דעמאָלט אויף שטיקלעך. אַ כתרילעווקער מאַדאַם, אַז זי בעשטעלט בעצייטענס ביי ריוועלען שלח־מנות, בעשטעלט זי שוין מיט אַ קינד, אַ יונגעל אָדער אַ מיידעל, אויף צו טראָגען דעם שלח־מנות. און ריוועלעס קינדער, די יונגלעך מיט די מיידלעך, צעלאָזען זיך איבער אַלע גאַסען פון דער שטאָדט, מיט איבערגעדעקטע בעקענס, שאַלען און שעלעכלעך; די בעקלעך ביי זיי פלאַמען, די שטערנס שוויצען און די אויגען ברענען. זיי בעגעגענען זיך אָפּטמאָל איינס מיט'ן אַנדערען אין דער בלאָטע, נאָר זיי האָבען קיין צייט נישט אָפּשטעלען זיך אפילו אויף אַ מינוט, אַ קוק טהון איינס דאָס אַנדערע אין שלח־מנות אריין. נאָר לויפענדיג פאַרביי, וואַרפט מען זיך דורך מיט האַלבע ווערטער, וואָס אַ זייטיגער מענש וועט זיי אפשר נישט אינגאַנצען פערשטעהן:

— פּעטעלעלע! וואוהין?

— צו לאה'צי די גראַבע. און דו, קרומע פּיסעל?

— צו אַלטעריכע מיט די לאָקשען... עפּיס געמאַכט?

— נאָך אַ מין! און דו?

— איך האָב שוין אַ קערבעל מיט צוויי פערציגער מיט אַ גילדען מיט צוועלף גראָשען. און דו וויפיעל?

— קיין צייט געהאַט איבערצוצעהלען. נאָר כ'האָב מורא, אַז מעהר ווי דו.

— וויש אפ די נאז!

— ברעך דעם קאפ!

און מע צעגעהט זיך, דער אהער, דער אהין.

די כתרילעווקער בעלי־בתים זיצען שוין לאנג ביי דער פורים־דיגער סעודה, זינגען „שושנת יעקב", קלויבען פערגעניגען פון נפתלי מיט די פיס און פון זיינע פורים־שפיעלער, און נפתלי'ס קינדער לויפען נאך אלץ ארום פון שטוב צו שטוב מיט די שלח־מנות'ען און נעמען צענויף ביי דער שטאדט די גראשענס. און די שטאדט טרייבט מיט זיי קאטאוועס:

— יונגעלע, קום נאר אהער. וועמענס ביזט דו? ניט נפתלי'ס?

— נפתלי'ס.

— האסט חאטש אנגעשלאגען הייגטיגען טאג א הונדערטער, צי עפיס ווינציגער?

— חי־חי.

— זאג, שעם זיך נישט.

— חי־חי.

— אט אזוי, ווי איהר קוקט דאס אן מיט'ן געלעכטערעל „חי־חי", וועט דאס ברענגען אהיים א פולע קעשענע מיט גאלד!...

א שטוב פון גאלדשפינערס!

ו.

די גאלדשפינערס ביי דער סעודה.

כתרילעווקע איז שוין לאנג אויפגעשטאנען פון דער פורים־דיגער סעודה. א סך טראכטען מכח לעגען זיך שלאפען, און נאך מעהר שלאפען שוין און חראפען גאנץ געשמאק נאכ'ן ביסעל משקה, וואס מע האט געגומען צוליעב דער שמחה, וואס מע האט נע'פטר'ט א שונא — המנ'ען. נאר איין משפחה האט זיך ערשט אוועק־געזעצט צום טיש אפרעכטען די סעודה, אויפגעשניטען דעם גרוי־

סען געפלאָכטענעם קוילעטש און זיך גענומען צו דער ארבייט לעבעדיג, פריילין.

דאָס זענען — די גאָלדשפּינערס.

אלע זענען זיי אויסגעהונגערט, מיעד, פּיהלען נישט די פיס אונטער זיך, און אלע האבען צו דערצעהלען פון׳ם טאָג מעשיות. גאַנצע פּעק מיט מעשיות! נפתלי — פון זיינע פּורים־שפּיעלער, ווי גוט זיי האבען היינט געשפּיעלט, אויסגעצייכענט גוט! נאָר איין ושתי האָט אביסעל אונטערגעהונקען אויף דער עברי.

— ס׳זאָל אויף איהם קומען א חלירע ביז חול־המועד פּסח! וויפיעל מע לערענט איהם, אָט דעם ושתי׳ן, ער זאָל זאָגען: „וויע־דערשפּעניגט אין דער תורה״ — קומט ביי איהם אויס אויף זיין פאָנפע: „פינף הונדערט אין דער גזירה״. וואסער גזירה, א רוח אין דיין שוויעגער׳ס טאַטען אריין? נאָר געה רעד מיט א פאָנפעוואַטע נאָני!

דאָס דערצעהלט נפתלי. און ריוועלע האָט צו דערצעהלען נאָך שענערע זאכען, פון איהרע קונה׳טעס. וואָס דינגען זיך ביז׳ן ביין. איינע א דאַמע האָט זיך מיישב געווען און האָט נאָר גע־וואָלט אוועק׳גנב׳ענען א פלעדעל.

— מאַהל דיר, נישט ביי מיר גנב׳עט מען. „וויפיעל פלעד־לעך, זאָג איך, מאַדאַם, האָט איהר אָפּגעלעגט?״ זאָגט זי: „פיער״. זאָג איך: „נו, און דאָס פינפטע וואָס איז?״ ווערד זי רויט און מאַכט צו מיר: „ס׳איז דען אויך א פלעדעל?״ זאָג איך: „וואָס דען איז דאָס, א וואַנטזייגער?״ זאָגט זי: „איך האָב געמיינט, אז ס׳איז א האָניגטייגעל״. זאָג איך: „נו, און א האָניגטייגעל איז א הונט?...״

אזוי דערצעהלט ריוועלע. און די מעשיות, וואָס נח האָט צו דערצעהלען, דרעהען זיך, געוועהנליך, ארום א גראַגער.

— היינטיגס יאָהר איז געווען א יאָהר פון גראַגערס. אלע האָבען זיך געחאַפּט צו גראַגערס. נאָר גראַגערס, גראַגערס און גראַגערס. איך בין נאָך נעכטען בייטאָג געבליבען אָהן איין גראַ־

גער. קומט־צו אלע מאָל צו מיר איין אנדער איד, איך זאָל איהם גע־
בען א גראגער. זאָג איך: „איך האָב נישט קיין גראגערס". זאגט ער:
„ס'איז נישט קיין תירוץ, דו מוזט מיר געבען צוויי גראגערס!"
זאָג איך: „וואו זאָל איך אייך נעמען גראגערס?" זאגט ער:
„וואו זענען דיינע גראגערס?"

— וועסט אמאָל אויפהערען צו גראגערען, צי ניין?

אזוי זאגט צו איהם דער פאטער, און נח לאזט אראפּ די אויי־
גען, בויגט זיך אָן און שנייצט אויס די נאָז אונטער'ן טיש. דאָס
געפעלט דוקא דער חברה קליינוואַרג. איצט איז נעקומען אויף
זייער צייט צו דערצעהלען גליקען פון זייער שלח־מנות טראָגען;
פאַרהאָן אזוי פיעל צו דערצעהלען און צו דערצעהלען, אז ס'וועט
האַפּען ביז פסח. דערווייל איז ערשט פורים, און מען איז אויס־
געמיעדט פונ'ם טאָג, און מע דאַרף געהן שלאָפען.

און יונגוואַרג צעגעהען זיך אויף זייערע ערטער הינטער'ן
אויוועז, פאלען, ווי די סנאָפּעס, און ווערען אנשלאָפען מיט'ן זיסען
שלאָף פון גליקליכע מענשען, וואָס האָבען געהאַט א גוטען, א
געראָטענעם יריד...

ז

די גאָלדשפּינערס צעהלען דאָס גאָלד.

עס איז שוין העט־ווייט אין דער נאַכט. כתרילעווקע האלט
שוין לאַנג אין רעכטען שלאָף נאָך דער גרויסער פורים'דיגער סעודה
מיט די שלח־מנות'ען. נאָר צוויי פּאַרשוינען אין דער גאַנצער
שטאָדט זענען נאָך וואַכעדיג און טראַכטען אפילו נישט וועגען
געהן שלאָפען. דאָס זענען די גאָלדשפּינערס, נפתלי מיט די פיס
און זיין ווייב ריוועלע די זיסע. שטיל האָבען זיי צוגעשלאָסען די
טיר, פאַרהאַנגען די פענסטער און האָבען זיך גענומען צו דער
קאַסע. זיי ווילען צענויפרעכענען דאָס ביסעל מזומנ'ס, וואָס די
גרויסע גאָלדשפּינערס מיט די קליינע גאָלדשפּינערלעך האָבען

אַרײַנגעבראַכט אין דעם דאָזיגען גליקליכען טאָג, און קאָנען נישט. זיי צעהלען און צעהלען און קאָנען נישט איבערצעהלען; אָדער ער האָט אַ טעות אין חשבון, אָדער זי האָט אַ טעות. זיי ברענגען איינס אויף דאָס אַנדערע.

— קיין צוויי מיט צוויי זאָל אַ אידינע נישט קאָנען איבער־צעהלען!

אַזוי זאָגט דער מאַן, און דאָס ווייב ענטפערט איהם:

— נו, פאַר וואָס זשע צעהלסט דו נישט, אַז דו קאָנסט, בעל־חשבון מיינער?

— צעהל דו, דו קאָנסט בעסער!

— ניין, צעהל דו, דו קאָנסט בעסער!

איהר זאָלט גאָר קיין מורא נישט האָבען, טאָמער חלילה צע־קריעגען זיך מאַן און ווייב. איצט איז נישט קיין צייט פון קריעגען זיך. איצט דאַרף מען מאַכען אַ רעכענונג, וואָס מע קאָן און וואָס מע דאַרף און וואָס מע מוז קויפען: שׂכוואַרג פאַר זיך און קאַ־פּאָטקעלעך מיט קליידלעך פאַר די קינדער — דאָס איז נומער איינס. היינט מצה אויף פּסח? היינט שמאַלץ? אַ דייזשקעלע באָרשט? אַ זעקעל קאַרטאָפּלים?... און מערקווירדיג! וויפיעל זיי זאָלען נישט רעכענען, וויפיעל זיי זאָלען וועלען זיין אויסברענגערס, פּרע־סערס, געלד־ברענערס, שאַרלאַטאַנעס פון דער וועלט, קומט אויס, אַז ס'וועט נאָך אַלץ זיין גענוג, סיי אויף שׂכוואַרג פאַר זיי, סיי אויף קאַפּאָטקעלעך מיט קליידלעך פאַר די קינדער, סיי אויף מצות מיט שמאַלץ, מיט אַ דייזשקעלע באָרשט, מיט אַ זעקעל קאַר־טאָפּלים אויף פּסח...

און ביי זיי ביידען צעפּלאַקערען זיך די פּנים'ער און צע־ברענען זיך די אויגען, די בעקלעך ווערען רויט און די הערצער וואַכסען, און ביידע פיהלען זיי, אַז די וועלט, וואָס גאָט האָט בעשאַפען, איז, כלעבען, גאָר נישט אַזאַ שלעכטע וועלט, און די מענשען זענען, כלעבען, גאָר נישט אַזעלכע שלעכטע מענשען.

נישט מעהר, וואס אידען זענען מקנא אויף פּרנסה, פערגינען נישט, טאמער האט איינער א גוטען טאג, איין טאג א גוטען!

— פארברענט זאָל ווערען אט דאס כתרילעווקע! א שטאדט פון נישט־פארגינערס!

אזוי זאגט נפתלי, און ריוועלע נעמט זיך אן דער שטאדט׳ס קריוודע:

— ארעמע־לייט, משטיינס געזאגט...

— ארעמע־לייט, זאגט זי? אלץ הייסט ביי איהר ארעמע־לייט, חע־חע! כתריליקעס! דלותים! שלעפּערס! בעטלערס! קבצנים! דלפנים! עניים ואביונים!!

— ניט דא געדאכט! — זאגט ריוועלע מיט שרעק. זי האט פּשוט מורא פאר א גוט אויג.

און פון דרויסען לאזט זיך הערען, מע ווייסט נישט פון וואַנען, א ווייט קרעהען פון א בעקאנטען האהן, איין אלטער חזן מיט איין אויסגעזונגענער כלי. אנהויבען הויבט ער אן דוקא נישקשה׳דיג, מיט׳ן ברען און מיט׳ן קוויטש, און אויסלאזען לאזט ער אוים מחילה שוואכליך, אויף דער נידעריגסטער אקטאווע, און עפּים ווי מיט א וויערעראנאנד:

— קו! — קא! — רי! — קאו! — או?

עס קומט אוים גלייך, ווי ער וואלט זיך אליין פרעגען א קשיא:

— אלטער נאר! וואס שרייסט דו?

אין דרויסען איז בלויליך. עס שאריעט אויף טאג.

מ. גורעוויטש פערלאַג.

ל. עלבע: די אידישע שפראַך. אַ לעהר בוך פאַר אָנפאַנגער, ספעציעל צוגעפאַסט פאַר אַמעריקאַנער קינדער —	45ס.
דוד פינסקי: נייע ערצעהלונגען — — — — — — —	20 "
געבונדען	40 "
דוד פינסקי: דער אייביגער איד (איין אַקטער) — —	20 "
געבונדען	40 "
דוד פינסקי: דער שטומער משיח — — — — — —	30 "
געבונדען	50 "
יוסף יפה: ליעדער, מיט אַ פאָררעדע פון דוד פינסקי —	35 "
געבונדען	60 "
ל. עלבע (לייבע דער רויטער): בארני דער מלמד. הומאָריסטישע זאַמלונג — — — — — —	30 "
געבונדען	60 "
ב. קאָוונער (י. אדלער): הומאָריסטישע ערצעהלונגען —	50 "
געבונדען	80 "
הויפּט פערקויף פון פאָלגענדע ביכער:	
פרייהייטס ליעדער — — — — — — — — — — —	35 "
געבונדען	60 "
ב. לאַפּין: אומעטיגע וועגען (ליעדער) — — — — —	25 "
וועלט־איין וועלט־אויס (ליטעראַרישער זאַמעלבוך) — —	80 "
געבונדען	1.00

צו בעקומען אין אַלע גרעסערע בוך סטאָרס אָדער ביים פערלעגער:

M. GUREWITCH

202 East Broadway New York, N. Y.

אלע ווערק פון שלום־עליכם ערשיינען סעריעסווייז, יעדעם האַלב־יאָהר פיער בענדער.

ביז אַהער זענען ערשיענען די ערשטע דריי סעריעס:

1־טער באַנד: **פון כתרילעווקע** (נייע ערצעהלונגען פון דעם לעבען פון כתרילעווקער לייט).

2־טער באַנד: **פון פּסח ביז פּסח** (יום־טוב'דיגע ערצעהלונגען, בילדער און פעליעטאָנען).

3־טער באַנד: **מעשיות און פאַנטאַזיעס** (אמת'ע און „אויסגעטראַכטע" מעשיות).

4־טער באַנד: **דראַמאַטישע שריפטען** (איין אויסוואַהל פון די בעסטע דראַמאַטישע שריפטען פון שלום־עליכם).

5־טער באַנד: **גאַנץ טביה דער מילכיגער** (אַלע מעשיות פון טביה דעם מילכיגען, אויך גאָר די לעצטע, וואָס זענען נאָך ניט געדרוקט געווען).

6־טער באַנד: **קליינע מענשעלעך** (די בעריהמטע לייט פון דעם בעריהמטען כתרילעווקע, אַלע צוזאַמענגענומען אין איין בוך און אַ סך פון זיי איבערגעמאַכט פון שלום־עליכם).

7־טער באַנד: **אין שטורם** (אַ ראָמאַן אין צוויי טייל, בעוואוסט פריהער אַלס „דער מבול", אומגעשריבען אינגאַנצען פון שלום־עליכם אין די לעצטע יאָהרען).

8־טער באַנד: **מעשיות פאַר אידישע קינדער. ערשטעס בוך.** (מעשיות פונ'ם לעבען פון אידישע קינדער און פון אידישע חיות און עופות, וואָס שלום־עליכם האָט דערצעהלט פאַר אידישע קינדער).

9־טער באַנד: **מעשיות פאַר אידישע קינדער. צווייטעס בוך.** (אַלע יום־טוב'דיגע מעשיות, וואָס שלום־עליכם האָט דערצעהלט פון אידישע קינדער פאַר אידישע קינדער).

10־טער באַנד: **מנחם־מענדעל** (די בעריהמטע בריעף פון מנחם־מענדעל פון יעהופּעץ צו זיין ווייב שיינה־שיינדעל אין כתרילעווקע און פון שיינה־שיינדעל פון כתרילעווקע צו איהר מאַן מנחם־מענדעל אין יעהופּעץ).

11־טער באַנד: **אידישע ראָמאַנען** (צוויי בעוואוסטע ראָמאַנען פון שלום־עליכם: „סענדער בלאַנק" און „סטעמפּעניו").

12־טער באַנד: **זומער־לעבען** (גרויסע און קליינע בעשרייבונגען, ווי אַזוי אידען פערברענגען זומער־צייט אין יעהופּעץ און דער סביבה, פּראַווען „גלות־דאַטשע" און פאָהרען קיין אויסלאַנד אין די וואַרעמבעדער).

עס דרוקט זיך און וועט ערשיינען אין אפריל, 1919, די פיערטע סעריע:

13־טער באנד: אלט־ניי־כתרילעווקע (בעשרייבונגען און בילדער פונ'ם אמאליגען און היינטיגען לעבען אין דער שטאדט כתרילעווקע, ווי אזוי זי איז אפגעברענט געווארען און ווי אזוי זי האט זיך בענייעט).

14־טער באנד: אָרעמע און פריילִיכע (מעשיות און מאנאלאגען פון שלום־עליכם'ס בעריהמטע ליים — די, וועלכע ער האט בעטיטעלט מיט'ן נאמען „ארעמע און פריילִיכע").

15־טער באנד: יוסילע סאָלאָוויי (נאך א „אידישער ראמאן" — די אויסער־געוועהנליכע לעבענסגעשיכטע פון א אידישען וואונדערקינד אין מאזעפעווקע).

16־טער באנד: אידישע שרייבער (בעשרייבונגען, כאראקטעריסטיקעס, זכרונות און מעשיות פון דעם לעבען פון בעריהמטע אידישע שרייבער, ווי מענדעלי מוכר־ספרים, י. ל. פרץ, ח. נ. ביאליק, דוד פרישמאן און אנדערע).

פרייז פאר די ערשיענענע 12 בענדער:

פאָלקס־אויסגאַבע — ‎$15.00‎; לוקסוס־אויסגאַבע — ‎$21.00‎.

אויף דער פיערטער סעריע ווערד אָנגענומען א סובסקריפּשאָן ביז פעברואר, 1919, לויט'ן פרייז:

פאָלקס־אויסגאַבע — ‎$4.00‎; לוקסוס־אויסגאַבע — ‎$6.00‎.

נאָכ'ן ערשיינען פון דער פיערטער סעריע וועט דער פרייז זיין מיט איין דאָלאַר טייערער.

א ספּעציעלע פריווילעגיע פאַר סובסקרייבערס.

די וואָס וועלען זיך סובסקרייבען אויף דער פיערטער סעריע קאָנען בעקומען אַלע 16 בענדער מיט א גרויסע הנחה:

פאָלקס־אויסגאַבע — ‎$15.00‎; לוקסוס־אויסגאַבע — ‎$24.00‎.

אדרעס פאר בריעף און געלד־זענדונגען:

SHOLOM-ALEICHEM FOLKS-FUND

31 Union Square, New York.